

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ
МИНИСТРЛІГІ
«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» КеАҚ
МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН
НАО «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
MINISTRY OF SCIENCE AND HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
NJSC “The L.N. Gumilyov Eurasian National University”

«Тіл оқытудың инновациялық тәсілдері: теория мен практиканы ұштастыру» атты I
Көктемгі Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары
2025 ж. 4 сәуір

«Иновационные подходы преподавания языков: слияние теории и практики»
Материалы I Весенней Международной научно-практической онлайн конференции
4 апреля 2025 г.

“Innovative Approaches of Language Teaching: Bridging Theory and Practice”
Proceedings of the I Spring International Scientific and Practical Online Conference
April 4, 2025

Астана, 2025 ж.

УДК 80/81
ББК 81.2
Б18

Chief Editor: Perizat Zh. Balkhimbekova – Head of the Foreign Languages Department of the NJSC “The L.N. Gumilyov Eurasian National University”, PhD, assistant professor

Editorial Board:

Dina K. Kurmanayeva – PhD, associate professor of the Foreign Languages Department of the NJSC “The L.N. Gumilyov Eurasian National University”

Ainagul M. Mukhtarkanova – candidate of pedagogical sciences, associate professor of the Foreign Languages Department of the NJSC “The L.N. Gumilyov Eurasian National University”

Madina Zh. Tussupbekova – candidate of pedagogical sciences, associate professor of the Foreign Languages Department of the NJSC “The L.N. Gumilyov Eurasian National University”

Assem M. Kysyrova – candidate of philological sciences, assistant professor of the Foreign Languages Department of the NJSC “The L.N. Gumilyov Eurasian National University”

Aigul K. Sadykova – PhD, a senior teacher of the Foreign Languages Department of the NJSC “The L.N. Gumilyov Eurasian National University”

Saltanat K. Mukanova – a senior teacher of the Foreign Languages Department of the NJSC “The L.N. Gumilyov Eurasian National University”

I Spring International Scientific and Practical Online Conference “INNOVATIVE APPROACHES OF LANGUAGE TEACHING: BRIDGING THEORY AND PRACTICE”: Proceedings of the online conference (Astana, April, 2025). – Astana: NJSC “The L.N. Gumilyov ENU”, 2025. – 220p.

The proceedings of the annual conference include scientific articles of participants of the I Spring International Scientific and Practical Online Conference “Innovative Approaches of Language Teaching: Bridging Theory and Practice”, which was held at the Foreign Languages Department on April 4, 2025 in an online format. Materials in these proceedings can be of interest to young and experienced researchers, university and school teachers, different level students who are involved in pursuing research into modern approaches to developing foreign language skills; competence-based modeling in foreign language teaching; interaction of multicultural communication, linguistics, translation with foreign language teaching; the use of information technologies in foreign language teaching.

Authors are fully responsible for the content of their scientific articles and the truthfulness of the facts indicated.

ISBN 978-601-385-060-3

Table of Contents

SECTION 1

ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ ТІЛ ҮЙРЕНУ

ОБУЧЕНИЕ ЯЗЫКАМ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ТЕХНОЛОГИЙ

TECHNOLOGY-ENHANCED LANGUAGE LEARNING

THE FUTURE OF HIGHER EDUCATION

Ali Güneş..... 8-11

TEACHING LITERATURE IN THE DIGITAL AGE: TOOLS FOR ENGAGING LANGUAGE LEARNERS

Asım AYDIN..... 11-16

DOES AI HAVE EMOTIONS? EXPLORING THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN DESIGNING SYLLABUS FOR SHORT STORY LITERATURE CLASSES

Mustafa CANLI..... 16-21

DECODING SOCIETAL TRENDS THROUGH SOCIAL TEXTS: A TRANSLATION-BASED FRAMEWORK FOR ENHANCING LINGUISTIC COMPETENCE AND INTERCULTURAL AWARENESS IN ELT

ÖZDEMİR. Ö..... 21-29

ПОДГОТОВКА ЛИНГВИСТОВ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ОБЛАСТИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Владимирова С.В...... 30-34

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ В ПРЕПОДАВАНИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ: ПРАКТИКООРИЕНТИРОВАННЫЙ АСПЕКТ

Кочконбаева С. И., Сулайманжанова Н. С...... 34-42

ПРЕИМУЩЕСТВА ОНЛАЙН ОБУЧЕНИЯ, НА ПРИМЕРЕ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА

Жакаева Г. К., Иметова Ж. К...... 42-46

THE USE OF CRITICAL THINKING IN LEARNING FOREIGN LANGUAGES

Zhandildinova A.M.
Zhanayeva Zh.A...... 46-50

THE INTEGRATION OF AI TECHNOLOGIES IN ENGLISH LANGUAGE INSTRUCTION: A CRITICAL ANALYSIS OF PROS AND CONS

Otyzbayeva K., Zarkesheva A...... 50-53

USING VIDEO MATERIALS IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Ospanova F.A...... 53-57

ENHANCING LANGUAGE PROFICIENCY: APPROACHES TO TEACHING PHRASEOLOGY <i>Alzhanova A. Kerimbaeva K., Kemelbekova E.....</i>	57-61
МОТИВАЦИОННЫЙ ПРОФИЛЬ УЧЕНИКА: ИССЛЕДОВАНИЕ ФАКТОРОВ, ВЛИЯЮЩИХ НА УЧЕБНУЮ МОТИВАЦИЮ <i>Балтынова А.Ш., Буркитбаева А.Г., Дуйшоналиева Б. Т.....</i>	62-65
SPEAKING THROUGH READING: MEDIA DISCOURSE AS THE RESOURCE FOR VARIOUS TOPICS <i>B.G. Smagulova</i>	66-70
MIND MAP ӘДІСІ АРҚЫЛЫ ТІЛДІК ЕМЕС МАМАНДЫҚТАҒЫ СТУДЕНТТЕРДІҢ АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕ ОҚЫЛЫМ ДАҒДЫСЫН ДАМЫТУ <i>Мусабаева Г.М.....</i>	71-74
ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДА АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДЫҢ ҰЛТТЫҚ-МӘДЕНИ ҚҰРЫЛЫМЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ <i>Нұрғалиева Ұ.С., Мұқанова С.Қ., Ниязбекова А.А.....</i>	74-78
ПРЕЕМСТВЕННОСТЬ ОБУЧЕНИЯ ЯЗЫКАМ: ОТ АНГЛИЙСКОГО КО ВТОРОМУ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ В КАЗАХСКОЯЗЫЧНЫХ ГРУППАХ <i>А.К. Аубакирова, Г.К. Тусупова, Г.Ж. Нурбекова, Г.М. Жусупова</i>	78-81
ҚАЗАҚ, АҒЫЛШЫН ХАЛЫҚТАРЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ МІНЕЗДЕРІНІҢ ПАРЕМІЯЛЫҚ СИПАТЫ <i>Қызырова Ә.М., Нұрдыбаева А.К.....</i>	81-85
Section 2	
ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ ЖӘНЕ ЖЕКЕ ТІЛ ҮЙРЕНУ	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ПЕРСОНАЛИЗИРОВАННОЕ ИЗУЧЕНИЕ ЯЗЫКОВ	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND PERSONALIZED LANGUAGE LEARNING ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТІ АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДАҒЫ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ <i>Бейсенбек Ж.</i>	85-90
ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТІҢ АҒЫЛШЫН ТІЛІН ҮЙРЕНУДЕГІ МҮМКІНДІКТЕРІ <i>Ізбасар Н., Кеңес Д. Мухтарханова А. М.....</i>	90-92
THE INFLUENCE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON A MODERN FIRST-YEAR STUDENT <i>Загоруля О.Л., Бектрумова А., Ласкова А.....</i>	93-97
Technology Enhanced Language Learning: The Role of Artificial Intelligence <i>Sadykova A.K., Samoilova.K.I, Serzhanuly.Y.....</i>	97-101

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON STUDENT LEARNING <i>A. Serikpayeva, G. Bimuratova, Niyazbekova A.A.....</i>	101-107
FOOD WASTE IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS: THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN MITIGATION <i>Khaidar A., Zhumadi K., Otyzbayeva K.Zh.....</i>	107-109
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В ОБУЧЕНИИ И ПРЕПОДАВАНИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ <i>Мусабекова З.С., Имангалиева М.К.....</i>	110-115
НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ПЕРСОНАЛИЗИРОВАННОГО ИЗУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА С ПРИМЕНЕНИЕМ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА <i>Маликов Н., Аубакирова А.К.....</i>	115-117
Section 3	
ТІЛДІК ЕМЕС ФАКУЛЬТЕТТЕРДЕ ШЕТ ТІЛДЕРІН ОҚЫТУ	
ПРЕПОДАВАНИЕ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ НА НЕЯЗЫКОВЫХ	
ФАКУЛЬТЕТАХ	
TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN NON LINGUISTIC FACULTIES	
МАТЕМАТИКА ЛОГИКАСЫ МЕН АҒЫЛШЫН ГРАММАТИКАСЫН БАЙЛАНЫСТЫРУ ТЕХНИКАСЫ <i>Сейдулла О.О, Буркитбаева А.Г.....</i>	118-121
English for Specific Purposes in the Higher Education System of Kazakhstan <i>Burkitbayeva D.K., Zhaksylykov A.Z., Ustelimova N.A.....</i>	121-128
MECHANICAL ENGINEERING AND VIRTUAL REALITY: ANALYZING AND IMPROVING THE CAR AERODYNAMICS. <i>Kumekov Nurassyl, Dyusengalieva A. A.....</i>	128-133
ENHACING SPECIALIZED ENGLISH LANGUAGE SKILLS FOR VARIOUS SECTORS OF TOURISM <i>Mukanova L.S., Tazhitova G.Z.....</i>	133-137
ENHANCING CRITICAL THINKING SKILLS THROUGH THE INTERPRETATION OF AUTOCHTHONOUS TEXTS <i>Shakhputova Z.Kh., Aitmukhamedgali M.....</i>	138-143
THE ROLE OF CULTURALLY CONTEXTUALIZED ELT IN ENHANCING CRITICAL THINKING SKILLS AMONG KAZAKHSTANI LEARNERS <i>Shukirbayeva B.K., Kurmanayeva D.K.....</i>	143-150

ПРОБЛЕМЫ МОТИВАЦИИ СТУДЕНТОВ НЕЛИНГВИСТИЧЕСКИХ
ФАКУЛЬТЕТОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Жомай Г.К......

151-154

ВЫГОРАНИЕ И КУЛЬТ ПРОДУКТИВНОСТИ СРЕДИ СТУДЕНТОВ ПЕРВОГО
КУРСА УНИВЕРСИТЕТА

Загоруля О.Л., Берекетова Т., Жұмажан Ж., Бақыт Ә., Ашкенова

Д......

154-158

Section 4

ҮЗДІКСІЗ ЖӘНЕ КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ

НЕПРЕРЫВНОЕ И МНОГОЯЗЫЧНОЕ ОБУЧЕНИЕ

LIFELONG AND MULTILINGUAL EDUCATION

THE IMAGE OF WOMEN IN KAZAKH LITERATURE: PAST AND PRESENT

Әмзе А., Баймұханбет Н., Мухтарханова А. М......

158-163

АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕГІ СӨЗДЕРДІҢ ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕ ОРФОГРАФИЯЛЫҚ
ЖӘНЕ ФОНЕТИКАЛЫҚ ӨЗГЕРІСТЕРІНЕ ШОЛУ

Закарина Қ., Казимова Г., Мухтарханова А. М......

163-168

АБАЙ ҚҰНАНБАЙҰЛЫНЫҢ «ТОЛЫҚ АДАМ» ІЛІМІ АРҚЫЛЫ ТІЛ
ҮЙРЕНУ ЖӘНЕ ТҰЛҒАЛЫҚ ДАМУ

Арғынбаева Ұ., Куралбаева А., Мухтарханова А. М......

168-170

ҚАЗАҚ ЖӘНЕ АҒЫЛШЫН ӘДЕБИЕТІНДЕГІ ӘЙЕЛДІҢ РӨЛІ

Қонысбек Ж., Рахымбек Е., Мухтарханова А.М......

171-174

АБАЙ МЕН ШЕКСПИР: ҰЛЫ ТҰЛҒАЛАР
ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫНДАҒЫ ФИЛОСОФИЯЛЫҚ ҮНДЕСТІК

Мұхтар А.Т., Мухтарханова А.М......

175-178

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕГІ ИДИОМАЛАР

Пернебай Е., Мухтарханова А. М......

178-182

АМЕРИКАНДЫҚ ЖӘНЕ БРИТАНДЫҚ АҒЫЛШЫН ТІЛІНІң АЙЫРМАШЫЛЫҒЫ <i>Серикбол Ж., Мұратбек А., Мухтарханова А.М.</i>	182-186

ҚАЗАҚ ЕРТЕГІЛЕРІНІң АҒЫЛШЫН ЕРТЕГІЛЕРІНЕН АЙЫРМАШЫЛЫҒЫ: «ЕР ТӨСТІК» ПЕН «ДЖЕК ЖӘНЕ БҰРШАҚ САБАҒЫ» <i>Шаукен Ә., Капбасова А., Мухтарханова А. М.</i>	186-190

Section 5

ОНЛАЙН ЖӘНЕ АРАЛАС ТІЛДІК ОҚЫТУ

ОНЛАЙН И ГИБРИДНОЕ ЯЗЫКОВОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

ONLINE AND HYBRID LANGUAGE EDUCATION

THE BENEFITS OF USAGE HYBRID EDUCATION FOR FOREIGN LANGUAGE <i>Alatay. N.Sh., Nurgaliyeva U. S.</i>	190-195

ОНЛАЙН ЖӘНЕ АРАЛАС ТІЛДІК ОҚЫТУ <i>Шора А. Қ., Балхимбекова П.Ж.</i>	195-199

АҒЫЛШЫН ТІЛІНЕН ЕНГЕН SLANG СӨЗДЕРДІң ҚАЗАҚ ТІЛІНЕ ӘСЕРІ <i>Жолтан М., Қатарбай А., Тусупбекова М.Ж.</i>	199-206

АҒЫЛШЫН ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ТІЛДЕРІНДЕГІ ГЕОГРАФИЯЛЫҚ ТЕРМИНДЕРІНІң ЖАСАЛУЫНА ҚЫСҚАША ШОЛУ <i>Қуанышбек А.Б., Нұрдыбаева А.Қ.</i>	206-212

ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ ТІЛ ҮЙРЕТУ <i>Ахмет Қ., Балхимбекова П.Ж.</i>	212-215

GAMIFICATION IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING: THE EFFECTIVENESS OF MOBILE APPLICATIONS IN INCREASING STUDENT MOTIVATION <i>Zhamikhanova D.K., Mukushev D.G.</i>	216-220

3. Lee, A., & Chen, T. (2021). Chatbots in Language Learning: A Review. *Language Learning & Technology*, 25(1), 1-15.
4. Han, J., & Patterson, S. (2019). Data-Driven Decision Making in Language Education. *Educational Technology Research and Development*, 67(3), 567-584.

Section 3

ТІЛДІК ЕМЕС ФАКУЛЬТЕТТЕРДЕ ШЕТ ТІЛДЕРІН ОҚЫТУ ПРЕПОДАВАНИЕ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ НА НЕЯЗЫКОВЫХ ФАКУЛЬТЕТАХ

TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN NON LINGUISTIC FACULTIES

ӘОЖ 811.111

МАТЕМАТИКА ЛОГИКАСЫ МЕН АҒЫЛШЫН ГРАММАТИКАСЫН БАЙЛАНЫСТЫРУ ТЕХНИКАСЫ

Сейдулла О.О

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті, Механика-математика
факультеті, Математика пәнінің мұғалімі, 1 курс, Астана, Қазақстан

Буркитбаева А.Г

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті, филология факультеті, шетел
тілдер кафедрасы, педагогика ғылымдарының кандидаты, Астана, Қазақстан

Түйіндеме: Ағылшын тілінің грамматикалық құрылымдары мен математикалық логиканың арасындағы байланыс, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын зерттеу тіл үйрену процесін жақсартуға мүмкіндік береді. Математикадағы логикалық ойлау әдістері ағылшын тіліндегі синтаксис пен семантикалық құрылымдарды түсінуге көмектеседі.

Түйін сөздер: Ағылшын тілі, грамматика, математикалық логика, тіл үйрену, синтаксис, семантика.

Ағылшын грамматикасы мен математикалық логика арасында көптеген ұқсастықтар бар. Ағылшын тіліндегі сөйлем құрылымдары мен математикалық пайымдаулардың арасындағы байланыс тіл үйренушілерге жаңа тәсілдер мен логикалық әдістерді қолдану арқылы сөйлеу мен жазу дағдыларын жетілдіруге мүмкіндік береді. Бұл мақалада біз осы байланыстарды және оны қолданудың артықшылықтарын қарастырамыз. Ағылшын грамматикасы математикалық логика арқылы сипатталады. Барлық дұрыс сөйлемдерде бастауыш пен баяндауыш болады. Кейбір сөйлемдерде толықтауыш болуы мүмкін. Егер шарт орындалса, нәтиже шығады. Өткен шақтағы сөйлемдерде етістік өткен шақ формасында қолданылады. Дұрыс сөйлем құрылымы аксиомаларға қайшы келмеуі тиіс. Егер сөйлемде бастауыш болмаса, ол дұрыс болмайды. Сондықтан ағылшын грамматикасын логикалық дәлелдеулермен сипаттауға болады. Математика мен ағылшын грамматикасының қолданысы күнделікті өмірде, білім алу процесінде және кәсіби қызметте маңызды рөл атқарады. Математика тек тексеру мен дәлелдеу жүйелерінен тыс көптеген нақты мәселелерді шешуде қолданылады. Ол ғылым мен техникада, экономика мен қаржы саласында, инженерияда және ақпараттық технологияларда кеңінен қолданылады.

Математикадағы логикалық ойлау мен дәлелдеу қабілеттері адамдарды талдау, шешім қабылдау, және құрылымдық ойлауды дамытуды үйретеді. Ал ағылшын грамматикасының қолданылуы – өз кезегінде тілдің дұрыс құрылымын қалыптастыру арқылы ойды дәл және анық жеткізуге мүмкіндік береді. Грамматика кез келген коммуникацияның негізі болып табылады, ал дұрыс сөйлеу мен жазу қабілеті адамдардың кәсіби салада тиімді жұмыс істеуіне ықпал етеді. Мысалы, ғылыми мақалалар жазуда немесе халықаралық байланыстарда ағылшын грамматикасы ерекше маңызды рөл атқарады. Математикалық логика мен грамматикалық құрылымдар арасындағы байланыс оқушылардың және студенттердің аналитикалық ойлау қабілеттерін дамытуға ықпал етеді, сонымен қатар екі сала да шешім қабылдау және мәселелерді шешу дағдыларын күшейтеді. Екі сала да ақпаратты дұрыс өңдеу мен жеткізуге көмектеседі, ал олардың бір-біріне қосарлық әсері білім алушыларға жүйелі ойлауды дамытуда үлкен артықшылықтар береді.

Математика мен грамматиканың ұқсастықтары: Математика логикасы мен ағылшын тілінің грамматикасы көптеген ортақ элементтерге ие. Мысалы, екеуінде де шартты сөйлемдер, гипотезалар мен нәтижелер бар. Математикадағы аксиомалар мен теоремалар секілді, грамматикада да белгілі бір ережелер мен заңдылықтар бар, олар сөздер мен сөйлемдердің дұрыс құрылуын қамтамасыз етеді [1]. Математикалық логикадағы логикалық операциялар (және, немесе, жоқ) ағылшын тілінің грамматикалық құрылымдарында да кездеседі, мысалы, шартты сөйлемдерде немесе қосымша сөйлемдерде оларды қолданамыз. Логикалық ойлау және ағылшын тілін үйренуде логикалық ойлау ағылшын тіліндегі грамматикалық құрылымдарды түсінуге және дұрыс қолдануға көмектеседі. Математикада қолданылатын индуктивті және дедуктивті логиканың принциптері ағылшын тілінде сөйлем құрауда да қолданылады [2]. Бұл әдістер сөйлемнің дұрыс құрылымын құруға, сондай-ақ сөйлемнің мағынасына сәйкес сөздерді дұрыс орналастыруға мүмкіндік береді. Математикадағы дәлдік пен жүйелілік ағылшын тілінде де маңызды болып табылады. Логикалық операциялар мен грамматикалық құрылымдар Математикада қолданылатын логикалық операциялар, мысалы, "және" (AND), "немесе" (OR), "жоқ" (NOT) сияқты операциялар, ағылшын тілінде де грамматикалық құрылымдарда кездеседі. Мысалы, "and" сөзі екі элементті қосқанда немесе біріктіргенде қолданылады, ал "or" сөзі екі жағдайды салыстырғанда қолданылып, таңдау жасайды [3]. Бұл логикалық операторлар ағылшын тілінде де сөйлемдердің мағынасын түсінуге және құруға әсер етеді. Математика мен грамматиканың арасындағы байланыс нақты сөйлемдердің құрылымы мен мағынасын анықтауға мүмкіндік береді. Сөйлемдердің құрылымы мен логикалық құрылымдарға келсек ағылшын тілі мен математика арасындағы тағы бір ұқсастық – сөйлемдердің құрылымы мен логикалық құрылымдар арасындағы параллель. Математикадағы формулалар мен теоремалар белгілі бір жүйе мен тәртіпке бағынады [1]. Сол сияқты, ағылшын тілінде де сөйлемдер белгілі бір грамматикалық ережелерге сәйкес құрылып, белгілі бір логикалық байланыстарды көрсетеді. Мысалы, аффирмативті сөйлемдер мен терістеу сөйлемдер арасындағы айырмашылық, математикалық дәлелдер мен кері дәлелдер сияқты, логикалық құрылымды қажет етеді.

Ағылшын тілі мен математиканың ортақ қасиеттері олардың құрылымдық ережелері мен логикалық жүйелілігінде жатыр. Бұл байланысты оқытуда қолдану үшін бірнеше техниканы қарастыруға болады:

1. Грамматикалық құрылымдарды формула ретінде көрсету

Ағылшын тіліндегі сөйлемдердің құрылымын математикалық өрнектермен ұқсастыру:

$S + V + O \rightarrow (\text{кіріс} \rightarrow \text{шығ} \text{ ыс})$

She (S) eats (V) an apple (O).

If-clauses (шартты сөйлемдер) \rightarrow Логикалық импликация

If it rains, I will stay home.

Логикалық ойлау және ағылшын тілін үйрену Математика логикасын қолдану тіл үйрену процесін жеңілдетеді. Логикалық ойлау әдісі – бұл тіл үйренушіге дұрыс сөздерді таңдау және оларды дұрыс орналастыруда қолданылатын жүйе [4]. Математикада индуктивті және

дедуктивті ойлау тәсілдері қолданылғаны сияқты, ағылшын тілін үйренуде де осы тәсілдер тиімді болады. Индуктивті логика тіл үйренушіге мысалдар арқылы жалпы ережелерді шығару процесін үйретеді, ал дедуктивті логика белгілі бір ережеден жаңа мәліметтер мен тұжырымдар шығаруға мүмкіндік береді. Математика да, ағылшын тілі де қатаң ережелер мен құрылымдарға сүйенеді. Математикадағы теңдеулерді шешу кезінде қолданылатын логикалық қадамдар ағылшын тіліндегі сөйлем құрау ережелерімен ұқсас. Мысалы, грамматикада сөйлем дұрыс болу үшін оның субъектісі, баяндауышы және толықтауышы дұрыс орналасуы керек, ал математикалық теңдеуде айнымалылар мен операциялар реттілікпен орналасуы қажет.

Синтаксис пен формулалар: Ағылшын тіліндегі сөйлем құрылымы мен математикалық өрнектердегі символдардың орналасуы арасында айтарлықтай ұқсастық бар. Мысалы, «If-then» құрылымы логикалық шартты операторлар сияқты жұмыс істейді:

Егер жаңбыр жауса, онда біз қолшатыр аламыз. (If it rains, then we will take an umbrella.)

Егер $x = 2$ болса, онда $y = 5$. (If $x = 2$, then $y = 5$.)

Бұл ұқсастықтар логикалық ойлау дағдыларын дамытуға көмектеседі. Сонымен қатар, ағылшын тіліндегі шартты сөйлемдер мен математикалық логика арасындағы байланыс күрделі жүйелерді талдау қабілетін жетілдіреді. Математикадағы индуктивті және дедуктивті ойлау Математикадағы индуктивті және дедуктивті ойлау тәсілдері ағылшын тілі грамматикасына да қатысты қолданылуы мүмкін. Индуктивті ойлау барысында көптеген мысалдардан жалпы ережелер немесе заңдылықтар шығарылады. Бұл әдіс ағылшын тілінде грамматикалық құрылымдарды үйренуде тиімді болады [2]. Ал дедуктивті ойлау белгілі бір ережеден немесе қағидалардан жаңа тұжырымдар жасауға мүмкіндік береді, бұл тіл үйренушілерге ағылшын тіліндегі күрделі сөйлем құрылымдарын түсінуге көмектеседі.

Математика мен ағылшын грамматикасының байланысында бірнеше ерекше аспектілер бар:

1. Реттілік пен қатаңдық – Математикалық өрнектердегі амалдардың орындалу реті ағылшын тіліндегі сөйлемдегі сөздердің ретіне ұқсас. Сөздерді дұрыс орналастырмаса, сөйлем мағынасыз болады, сол сияқты математикалық теңдеуді дұрыс шешу үшін амалдардың орындалу ретін сақтау қажет.
2. Қысқалық пен дәлдік – Математикалық формулалар қысқа әрі нақты ақпарат береді, дәл солай, ағылшын тілінде дұрыс қолданылған грамматикалық құрылымдар ойды анық әрі қысқа жеткізуге көмектеседі.
3. Логикалық ойлауға әсері – Математиканы меңгеру логикалық ойлау дағдыларын дамытады, ал ағылшын тілінің грамматикасын үйрену сөйлеу мен жазу құрылымын жүйелі түрде қолдануға үйретеді.
4. Жүйелілік – Екі сала да жүйелі түрде дамиды. Грамматикада белгілі бір қағидаларға сүйене отырып сөйлемдер құрастырылса, математикада сол қағидалар негізінде есептер шешіледі.
5. Айнымалы ұғымының маңыздылығы – Математикада айнымалылар белгісіз шамаларды білдірсе, ағылшын грамматикасында есімдіктер сөйлемдегі басқа сөздерді алмастырып, сөйлем құрылымын жеңілдетеді.

Айнымалылар мен сөз таптары: Математикада айнымалылар белгісіз мәндерді білдіреді. Ағылшын тілінде есімдіктер (he, she, it, they) белгілі бір затты немесе адамды ауыстыра алады. Мысалы, « $x + 5 = 10$ » теңдеуінде x белгісіз санды білдірсе, «He is a teacher» сөйлемінде «he» нақты бір адамды білдіреді. Сонымен қатар, математикадағы функциялар мен ағылшын тіліндегі етістіктер арасында да байланыс бар. Функция белгілі бір енгізу (input) арқылы нәтижені (output) береді, ал ағылшын тіліндегі етістік сөйлемнің мағынасына әсер етіп, белгілі бір іс-әрекетті көрсетеді. Мысалы:

$f(x) = x^2$ формуласы x мәніне байланысты нәтижені анықтайды.

"She writes a letter" сөйлемінде "writes" етістігі іс-әрекетті сипаттайды.

Математикалық дәлдік және грамматикалық жүйелік Математикада дәлдік өте маңызды. Сол сияқты, ағылшын тілінде де грамматикалық дәлдік сөйлемнің мағынасына әсер етеді. Математикада бір қате қадам немесе түсінбеушілік нәтижені өзгертуі мүмкін, ал ағылшын тілінде де бір сөздің дұрыс қолданылмауы немесе сөйлемнің құрылымы мағынаны өзгертуі мүмкін. Сондықтан, математикалық ойлау әдістерін қолдану грамматикалық дәлдікті арттырып, ағылшын тілінде сөйлеу мен жазу дағдыларын жақсартады. Логикалық операторлар мен грамматикалық құрылымдар: Логика мен грамматиканың арасындағы тағы бір ұқсастық – логикалық операторлар мен ағылшын тіліндегі жалғаулықтар арасындағы байланыс. Мысалы:

"AND" логикалық операторы "and" жалғаулығына сәйкес келеді: She likes tea and coffee.

"OR" логикалық операторы "or" жалғаулығына ұқсайды: You can take tea or coffee.

"NOT" логикалық операторы "not" сөзін білдіреді: She is not happy.

Бұл ұқсастықтар екі саланың да құрылымын түсінуге көмектеседі. Грамматикалық талдау мен математикалық дәлелдеу: Математикадағы дәлелдер логикалық негізде құрылса, ағылшын тіліндегі сөйлемдер де грамматикалық ережелерге бағынады. Екеуінде де белгілі бір жүйелілік пен реттелген ережелерді сақтау қажет. Мысалы, дәлелдеу процесі гипотезаны тексеруге негізделсе, грамматикалық талдау сөйлемнің дұрыс құрылымдалғанын анықтауға бағытталған. Грамматикалық талдау мен математикалық дәлелдеу: грамматикалық талдау мен математикалық дәлелдеу – екі түрлі сала болғанымен, олардың негізінде логикалық ойлау және жүйелілік жатыр. Математикадағы дәлелдер логикалық негізде құрылған, олар бірқатар ережелер мен қадамдар арқылы жүзеге асады. Мысалы, математикалық теоремалар дәлелдеу кезінде әр қадам алдыңғы дәлелдеуге негізделеді, және әрбір қорытынды нақты дәлелдерге сүйенеді. Ағылшын тілінде де сөйлемдердің дұрыс құрылуы белгілі бір ережелерге бағынады, мысалы, сөздер мен сөз тіркестерінің орын тәртібі. Грамматикалық талдау кезінде сөйлемнің құрылымы мен сөздер арасындағы байланысты анықтау қажет. Осы сияқты, математикалық дәлелдеу кезінде әртүрлі айнымалылар мен операциялар арасындағы қатынасты дұрыс түсініп, оларды дұрыс ретпен қолдану маңызды. Математика мен грамматикадағы дәлелдер мен талдауларда дәлдік пен жүйелілік басты орын алады. Математикадағы сияқты, грамматикалық талдауда да кейбір элементтерді ауыстыру немесе өзгерту сөйлемнің немесе логикалық тұжырымдар мағынасын өзгертуі мүмкін.

Қорытынды:

Ағылшын грамматикасы мен математикалық логика арасындағы байланыс тіл үйрену процесін

жеңілдетуге және оны тиімді етуге көмектеседі. Математикадағы логикалық ойлау әдістері мен дәлдігі ағылшын тіліндегі грамматикалық құрылымдарды түсінуге көмектеседі, сөйлемдердің дұрыс құрылуына әсер етеді. Осылайша, ағылшын тілін үйрену үшін математикалық логиканың құралдарын пайдалану тіл үйренушілердің білімін арттырып, грамматикалық жүйені тереңірек түсінуге мүмкіндік береді.

Әдебиеттер:

1. Гусев, А. В. Логика и язык. — М.: Наука, 2017.
2. Кречмер, В. А. Логические структуры языка. — СПб.: Издательство «Логос», 2015.
3. Алибекова, К. А. Ағылшын тіліндегі сөйлем құрылымы мен логика. — Алматы: Қазақ университеті, 2018.
4. Харрис, К. А. Математика и язык. — Лондон: Пресс, 2019

Burkitbayeva D.K.,